

Світлана ЗАРЯ,

orcid.org/0000-0001-8047-7068

кандидат мистецтвознавства, доцент,

завідувач кафедри естрадного співу

Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва

(Київ, Україна) *svetazarya@gmail.com*

УКРАЇНСЬКЕ ЕСТРАДНЕ ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ПІСЛЯ 2014 РОКУ

У статті досліджено, як суспільні та культурні трансформації в Україні, що відбувалися протягом останніх десятиліть, вплинули на українське естрадне вокальне мистецтво. Це дослідження висвітлює ключові аспекти трансформації як ідейно-сміслового наповнення, так і візуально-технічного оформлення естрадного вокального мистецтва. В роботі проаналізовано, як в українській естрадній пісні значно посилились патріотичні настрої та громадянська свідомість. Музика стала потужним інструментом для осмислення національної ідентичності та відображення історичних викликів події «Революції Гідності», яка стала переломним моментом, що значно вплинула на тематику та роль естрадної пісні. Музика перетворилася на потужний інструмент громадянського спротиву та єднання, а її тексти набули соціально-політичної тематики. Вокальні твори цього періоду стали гімнами боротьби за власні цінності, гідність та європейський вибір. Крім того, розглянуто, як відомі естрадні виконавці адаптували свою творчість та репертуар до нових реалій, підтверджуючи гнучкість та життєздатність української музичної сцени. Після 2014 року та особливо з початком повномасштабного вторгнення росії у 2022 році, українська естрада пережила кардинальне переформатування. Відбулося масове відмежування від російського контенту та переосмислення ролі музики. Пісня перетворилася на найпотужніший засіб підтримки, боротьби та героїзму нації. Творчість Андрія Хливука, гурту «Антитіла», Артема Пивоварова та інших стала музичною хронікою війни, що підіймає бойовий дух. Сучасне українське естрадне вокальне мистецтво не лише розважає, а й виконує важливі соціальні функції, відбиваючи ментальні зміни суспільства, його боротьбу та незламний дух.

Ключові слова: естрадне вокальне мистецтво, суспільні процеси, «Революція Гідності», війна, ідентичність, музична історія.

Svitlana ZARIA,

orcid.org/0000-0001-8047-7068

Can PhD in Arts,

Associate Professor Head of the Pop Singing Department

Kyiv Municipal Academy of Circus and variety Arts

(Kyiv, Ukraine) *svetazarya@gmail.com*

UKRAINIAN POP VOCAL ART AS A REFLECTION OF SOCIAL PROCESSES AFTER 2014

The article examines how social and cultural transformations in Ukraine over the past decades have influenced Ukrainian pop vocal art. This study highlights key aspects of the transformation of both the ideological and semantic content and the visual and technical design of pop vocal art. The work analyzes how patriotic sentiments and civic consciousness have significantly increased in Ukrainian pop songs. Music has become a powerful tool for understanding national identity and reflecting the historical challenges of the Revolution of Dignity, which was a turning point that significantly influenced the themes and role of pop songs. Music has become a powerful tool for civil resistance and unity, and its lyrics have taken on socio-political themes. Vocal works of this period have become anthems of the struggle for one's own values, dignity, and European choice. In addition, the article examines how famous pop performers adapted their work and repertoire to the new realities, confirming the flexibility and vitality of the Ukrainian music scene. After 2014, and especially with the start of Russia's full-scale invasion in 2022, Ukrainian pop music underwent a radical reformatting. There was a mass distancing from Russian content and a rethinking of the role of music. Songs became the most powerful means of support, struggle, and heroism for the nation. The work of Andriy Khlyvnyuk, the band «Antytila», Artem Pivovarov, and others became a musical chronicle of the war, raising morale. Contemporary Ukrainian pop vocal art not only entertains but also performs important social functions, reflecting the mental changes in society, its struggle, and its indomitable spirit.

Key words: pop vocal art, social processes, Revolution of Dignity, war, identity, music history.

Постановка проблеми. Українське естрадне вокальне мистецтво, як і будь-яка форма культурного вираження, не існує ізольовано від суспільно-історичних подій. Естрадне вокальне мистецтво, як культурний феномен, виступає індикатором та активним чинником суспільних трансформацій. Починаючи з 2014 року, Україна пережила низку безпрецедентних викликів, таких як «Революція Гідності», початок війни на Донбасі та, особливо, повномасштабне вторгнення росії у 2022 році. Ці події докорінно змінили свідомість нації, її цінності та уявлення про власну ідентичність. Саме в цей період українська естрада перейшла від суто розважальної функції до виконання важливих суспільно-політичних завдань, стала інструментом громадянського спротиву, засобом осмислення національної ідентичності та відображення незламного духу народу. Відбулося масове відмежування від російського культурного простору та переформатування музичної сцени.

Проблема полягає в тому, що науковці ще недостатньо вивчили, як саме ці зміни вплинули на українське естрадне вокальне мистецтво. Ми бачимо ці зміни щодня, але мало хто досліджував як вони позначились на творчість, публіку та на саму роль музики в суспільстві. Існують окремі публіцистичні матеріали, присвячені цій темі, але комплексний, системний аналіз ідейно-сміслового наповнення, візуально-технічного оформлення та соціальної ролі естрадної пісні в контексті сучасних історичних подій залишається недостатньо вивченим. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового аналізу цих процесів, що дозволить не лише зафіксувати унікальний історичний період у розвитку української музики, а й з'ясувати, як естрадне вокальне мистецтво перетворилося на музичну хроніку війни та боротьбу за власні цінності.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика естрадного вокального мистецтва, його історії та сучасності знайшла своє відображення у працях вітчизняних науковців, які досліджували цю сферу з різних ракурсів. В. Дутчак (Дутчак, 2022) досліджувала феномен української музики як дзеркала суспільно-політичних змін. А. Бойчук (Бойчук, 2019) розглядала естрадне мистецтво співу у контексті сучасних викликів. М. Головова (Головова, 2022) та Н. Овсяннікова (Овсяннікова, 2023) акцентували увагу на сучасній проблематиці естрадного мистецтва та трансформаційних процесах естрадної музики в культурному просторі України. У контексті взаємозв'язку музики та політичних подій, К. Ковтун (Ковтун, 2024) аналізувала участь шоу-бізнесу в «Помаранчевій

революції» та «Революції Гідності», що створює історичний контекст для розуміння нинішніх процесів. Д. Шурхало (Шурхало, 2023) та О. Дудар (Дудар 2017) досліджували «Революцію гідності». С. Заря та Н. Єфименко (Заря, Єфименко, 2025) досліджували вплив трансформаційних процесів у суспільстві на зміст та форми українського естрадного вокального мистецтва. Крім того, важливе значення мають законодавчі акти, як Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (Закон Рада, 2019), який значно вплинув на мовну ситуацію в музичній індустрії. Незважаючи на наявність досліджень, які частково торкаються питань впливу суспільних процесів на музику, комплексного, системного аналізу впливу після 2014 року на українське естрадне вокальне мистецтво не достатньо. Це й зумовлює актуальність даної роботи.

Метою статті є комплексний аналіз трансформаційних процесів в українському естрадному вокальному мистецтві після 2014 року та визначення його ролі як відображення суспільних змін.

Виклад основного матеріалу. Українське естрадне вокальне мистецтво є складним та багатограним феноменом, що виходить за межі суто естетичної та розважальної функції. Дослідження в контексті суспільних трансформацій є актуальним, оскільки пісня завжди виступала не лише як форма художнього самовираження, а й як потужний інструмент трансляції та формування ментальних та соціокультурних змін.

«Ввечері 21 листопада 2013 року, сотні людей вийшли на столичний Майдан Незалежності, протестуючи проти рішення влади призупинити підготовку до підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Так почався «Євромайдан», який через брутальні дії влади переріс у «Революцію гідності» (Шурхало, 2023). «Цей період, хоч і короткий, залишив значний слід у розвитку вокальної культури України. Під час «Революція гідності», музика стала одним з найважливіших інструментів об'єднання людей. Головна сцена на Майдані Незалежності в Києві перетворилася на величезний концертний майданчик, де постійно виступали як відомі українські виконавці, так і молоді, менш відомі гурти та солісти. Вони виконували пісні, що стали гімнами революції» (Заря, Єфименко, 2025: 2402).

Як стверджує О. Дудар – є топ-10 пісень «Революції гідності». Серед яких: «Вставай» – гурту «Океан Ельзи» (музика та слова С. Вакарчука); Гурт «Kozak System» з композицією «Брат за брата» (музика «Kozak System» на слова О. Положинського); українська народна пісня «Горіла сосна», яка була перероблена на слова («Горіла

шина, палала» та «Горіла бочка, диміла»); Польський гурт «Taraka» записавши трек «Podaj Ręce Ukrainie» і з цією піснею хлопці виступали на сцені; «Воїни світла» (автор пісні С. Михалок) гурту «Ляпис Трубецкой»; журналіст Р. Вінтонів більше відомий як Майкл Щур записав пісню «Гітарний перебор» (автор пісні Р. Вінтонів); «Ніколи ми не будемо братами», (автор пісні В. Пупшис та А. Дмитрук); «Pray For Ukraine» – Злата Огневич (музика М. Некрасова, слова В. Некрасової); «Гей, пливе кача» гурту «Пікардійська Терція», ця пісня стала жалобним гімном Майдану, під час її виконання українці прощалися з усіма загиблими під час «Революції Гідності» (Дудар, 2017).

«Революція Гідності» підкреслила роль музики як потужного інструменту громадянського спротиву та вираження соціальної позиції. Після подій на Майдані багато артистів усвідомили свою відповідальність та вплив на суспільство, ставши більш свідомими своєї ролі. Ця тенденція почала формуватися ще під час «Помаранчевої революції», коли кількість пісень з патріотичним та соціально-політичним змістом помітно зростала. Однак саме Майдан остаточно показав, що велика сцена є не лише платформою для комерційних проєктів, але й доступною для тих, хто несе чітке послання, підкріплене народною підтримкою. Таким чином, період «Революції Гідності» став ключовим етапом в історії українського естрадного вокального мистецтва, продемонструвавши його здатність об'єднувати людей навколо спільних ідеалів і цінностей. Музика стала символом опору та солідарності, що значно розширило її функціональне призначення в суспільстві. Ідейно-сміслові наповнення значно розширилося, включаючи теми національної гідності, патріотизму та боротьби, що раніше були менш поширеними. Пісні стали інструментом для вираження соціальної позиції. Це, своєю чергою, вплинуло на візуально-технічне оформлення. Музичні відеокліпи почали активно використовувати символіку, що відображає українську культуру, історію та сучасну боротьбу. Якщо раніше візуальний ряд часто був універсальним і відповідав світовим трендам, то після 2014 року помітним стало прагнення до автентичності та унікальності. Використання етнічних мотивів, традиційного одягу, пейзажів у кліпах стало звичним явищем. Технічно це проявилось у зростанні якості продакшену та більш винахідливих режисерських рішень, що дозволило створювати візуальні образи, які посилюють емоційний зв'язок з аудиторією та глибше розкривають зміст пісень.

Як стверджує К. Ковтун «мистецтво стало не просто відображенням подій, а й активним інстру-

ментом соціальних змін. З'явилися нові форми вуличного мистецтва, політичного перформансу, документального театру, які безпосередньо взаємодіяли з протестним рухом. Багато українських музикантів, наприклад, написали та виконали пісні, які об'єднували людей і підтримували дух боротьби» (Ковтун, 2024).

25 квітня 2019 року Верховна Рада України прийняла важливий Закон № 2704-VIII «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який набрав чинності 16 липня 2019 року. Цей законодавчий акт не просто врегулював мовні норми, а й став головним рушієм для розвитку українськомовної музики. Закон відіграв ключову роль у переформатуванні українського естрадного вокального мистецтва. Він стимулював артистів створювати контент рідною мовою, що призвело до помітного зростання кількості україномовних пісень на радіо, телебаченні та в інших медіа. Завдяки цьому музична індустрія стала більш орієнтованою на національного слухача, сприяючи популяризації української культури (Закон Рада, 2019).

«XXI століття диктує нові умови, форми, методи популяризації масової поп-культури на ґрунті сформованих і реорганізованих певних традицій. Такий прорив від початку Незалежності України характеризується як сучасними мас-медійними технічними засобами, так і інтеграцією у світ потужного потоку розмаїтого пісенного багажу» (Бойчук, 2019: 34).

Головкова М. М. у своїй статті «сучасна проблематика дослідження естрадного вокального мистецтва: культурологічний вимір» підкреслює, що трансформаційні процеси соціокультурного простору є рушійними силами для постійного видозмінення естрадного вокального мистецтва (Головкова, 2022).

Повномасштабне вторгнення росії у 2022 році стало ще потужнішим, поштовхом для змін в українському естрадному вокальному мистецтві, що призвело до повного переформатування галузі. Українська музика не лише відреагувала на події, а й перетворилася на важливий інструмент боротьби та національної консолідації. Відбулося масове відмежування від російського контенту, а пісня стала музичною хронікою війни, набуваючи нових, глибоких тем: як патріотизму, героїзму, болю, втрат і надії. Сучасне естрадне мистецтво виконує важливі соціальні функції, підтримуючи моральний дух, збираючи кошти на потреби ЗСУ та відображаючи ментальні зміни суспільства.

В умовах війни, коли суспільство переживає пригнічення та психологічне навантаження, пісня

стає ефективним каналом для вивільнення емоцій. Вона виконує функцію не лише культурного, а й заспокійливого засобу, допомагаючи людям впоратися зі стресом та відновити душевну рівновагу. Головним музичним символом української ідентичності та незламності, безперечно, є Державний Гімн України – «Ще не вмерла Україна». Цей твір, написаний Павлом Чубинським і Михайлом Вербицьким ще в 1862–1863 роках, і сьогодні лунає з особливою силою. Виконання Гімну різними естрадними артистами, такими як Тіна Кароль, KOŁA, Злата Огнєвіч, DZIDZIO, Олександр Пономарьов та інші, підкреслює його універсальність та важливість для всіх українців. Широка популярність Гімну підтверджує, що музика в часи війни є не просто мистецтвом, а життєво необхідним елементом, що об'єднує та зміцнює дух нації. «Другою за популярністю після Гімну, в Україні стала пісня січових стрільців (на слова С. Чарнецького) «Ой у лузі червона калина». Вона уособлює сучасні виміри боротьби України за незалежність від росії, проти її військової агресії. Те, що саме ця пісня знайшла своє друге життя, видається не випадковим. Адже пісенна поезія українських Січових стрільців також створювалася в умовах відстоювання української державності, потреби воєнної боротьби України, утвердження національно-визвольної ідеології» (Дудчак, 2022: 722).

«Гурт «Бумбокс» здобув особливу популярність у 2022 році, коли його лідер Андрій Хливнюк, який вступив у тероборону, заспівав на тлі дзвіниці Софійського собору пісню «Ой у лузі червона калина». Цей виступ став символом українського спротиву російській агресії» (Овсяннікова, 2023: 122).

В умовах війни естрадне вокальне мистецтво стало потужним засобом емоційної та психологічної підтримки. Пісні, що оспівують скорботу та стійкість, відіграють ключову роль у вираженні та переживанні колективних емоцій.

Композиції, як: «Обійми» гурту «Океану Ельзи» (музика С. Вакарчука та Д. Дудко, слова С. Вакарчука); «Люди, як кораблі» гурту «Скрябіна» (музика та слова А. Кузьменко); «У мене немає дому» гурту «Один в каное» (музика У. Похмурського на слова І. Швайдак), «Антитіла» з твором «Фортеця Бахмут» (музика С. Вусика, слова Т. Тополі), Артем Пивоваров з піснею «Маніфест» (автор пісні А. Пивоваров) безпосередньо відображають досвід війни. Їх виконання на благодійних заходах або перегляд онлайн викликають емоційний відгук. Таким чином, естрадне вокальне мистецтво не лише допомагає пережити біль, а й активно впливає на формування психологічної стійкості та підтримує надію на майбутнє.

Естрадне вокальне мистецтво набуло потужної мобілізуючої сили. Пісні стали справжніми Гімнами протесту, символами свободи та національного єднання. Виконавці відіграли роль рупорів суспільних настроїв, виступаючи на Майдані. Музика гурту «Океан Ельзи» перетворилася на саундтрек революції. Цей етап закріпив за українською естрадою її суспільно значущу роль, показавши, що вона здатна формувати та транслювати національні цінності. Події 2014 року та особливо повномасштабне вторгнення у 2022 році докорінно змінили українську естраду. Відбувся масовий відхід від російськомовного контенту та переорієнтація на національні мотиви. Естрадна пісня перетворилася на важливий інструмент інформаційної боротьби та національного єднання. Творчість артистів не лише підіймає бойовий дух, але й виконує важливу функцію, допомагаючи суспільству переживати колективну травму. Багато пісень мають мотивуючий та надихаючий характер, оспівуючи силу духу, незламність, віру в перемогу. Вони заряджають енергією, спонукають до боротьби та опору, допомагають зберегти оптимізм навіть у найскладніших обставинах, що особливо важливо для учасників бойових дій та населення, що перебуває під постійними обстрілами, як пісня «Океану Ельзи» – «Все буде добре!» (музика та слова С. Вакарчука). Вона нагадує про цінності, за які варто боротися, про спільну мету та віру у справедливість.

Висновки. Українське естрадне вокальне мистецтво після 2014 року пережило докорінну трансформацію, перетворившись із комерційної індустрії на потужний інструмент відображення всіх суспільних змін. Цей процес можна умовно розділити на два ключові етапи: період після «Революції Гідності» та період повномасштабного вторгнення 2022 року.

Перший етап, що почався після Революції Гідності, став переломним моментом. Музика набула нових функцій, ставши засобом громадянського спротиву та єднання. Зросла кількість пісень з патріотичним та соціально-політичним змістом. Ці зміни були спричинені не тільки суспільними настроями, а й законодавчими змінами, зокрема, ухваленням Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», що стимулював перехід артистів на рідну мову.

Другий етап, що почався у 2022 році, ознаменувався остаточним переформатуванням української естради. Музика стала справжньою хронікою війни, відображаючи весь спектр емоцій, від болю та скорботи до незламності та героїзму. Творчість Андрія Хливнюка, Артема Пивоварова,

гурту «Океан Ельзи», «Антитіла», та багатьох інших стала невіддільною частиною культурного фронту. Це підкреслило, що в умовах війни пісня виконує важливі психологічні функції, допомагаючи суспільству переживати травму та підтримувати бойовий дух.

Таким чином, естрадне вокальне мистецтво в Україні після 2014 року остаточно відмежувалося від російського культурного простору,

набувши власної ідентичності. Трансформувалося як ідейно-смісловне наповнення, так і візуально-технічне оформлення естрадного вокального мистецтва. Естрадне вокальне мистецтво продемонструвало свою гнучкість, здатність реагувати на історичні виклики та виконувати ключові соціальні функції, а саме: об'єднувати націю, формувати патріотичну свідомість та підтримувати незламний дух.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчук А. С. Естрадне мистецтво співу у виклику сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 25. С. 39–43.
2. Головкова М. М. Сучасна проблематика дослідження естрадного вокального мистецтва: культурологічний вимір. *Культура і сучасність: альманах*. 2022. № 1. С. 81–86.
3. Дудар О. Музика Майдану: ТОП-10 пісень про Революцію Гідності. URL: <https://dyvys.info/2017/11/21/muzykamajdanu-top-10-pisen-pro-revolutsiyu-gidnosti-video/> (дата звернення 27.06.2025)
4. Дутчак В. Г. Від музики Майдану до музики війни: український феномен. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 716–725.
5. Закон України. Про забезпечення функціонування української мови як державної URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 26.06.2025).
6. Заря С. В., Єфименко Н. М. Вплив трансформаційних процесів у суспільстві на зміст та форми українського естрадного вокального мистецтва. *Вісник науки та освіти*. Випуск № 7(37) 2025, Київ с. 2399–2409.
7. Ковтун К. А. Участь шоу-бізнесу в Помаранчевій революції і в Революції гідності. *Вісник Маріупольського державного університету*, 2024, Вип. 28, URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/culturology/article/view/234/230> (дата звернення 21.08.2025).
8. Овсяннікова Н. Ю. Трансформаційні процеси естрадної музики в сучасному культурному просторі України. *Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр.* 2023. Вип. 44. С. 119–123.
9. Шурхало Д. 10 років тому: як почався Євромайдан і чому переріс у «Революцію гідності». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yak-pochavsya-eyvromaydan-i-yak-pereris-u-revolutsiyu-hidnosti/32693781.html> (дата звернення 20.07.2025).

REFERENCES

1. Boychuk, A. S. (2019). Estradne mystetstvo spivu u vyklyku sohodennia [Pop Vocal Art in the Face of Modern Challenges]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Drohobych: Vydavnychyi dim «Helvetyka», 25, 39–43 [in Ukrainian].
2. Holovkova, M. M. (2022). Suchasna problematyka doslidzhennia estradnoho vokalnogo mystetstva: kulturolohichniy vymir [Contemporary Issues in the Study of Pop Vocal Art: A Cultural Dimension]. *Kultura i suchasnist: almanakh, (1)*, 81–86 [in Ukrainian].
3. Dudar O. Muzyka Maidanu: TOP-10 pisen pro Revoliutsiiu Hidnosti [Music of the Maidan: TOP 10 songs about the Revolution of Dignity]. Retrieved from <https://dyvys.info/2017/11/21/muzykamajdanu-top-10-pisen-pro-revolutsiyu-gidnosti-video/> (data zvernennia 27.06.2025)
4. Dutchak, V. H. (2022). Vid muzyky Maidanu do muzyky viiny: ukrainskyi fenomen [From the Music of Maidan to the Music of War: The Ukrainian Phenomenon]. In *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 716–725 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy. Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi [Law of Ukraine. On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as a State Language]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].
6. Zaria, S. V., & Yefymenko, N. M. (2025). Vplyv transformatsiinykh protsesiv u suspilstvi na zmist ta formy ukrainskoho estradnoho vokalnogo mystetstva [The Influence of Transformational Processes in Society on the Content and Forms of Ukrainian Pop Vocal Art]. *Visnyk nauky ta osvity*, 7(37), 2399–2409 [in Ukrainian].
7. Kovtun, K. A. (2024). Uchast shou-biznesu v Pomaranchevii revoliutsii i v Revoliutsii hidnosti [The Participation of Show Business in the Orange Revolution and the Revolution of Dignity]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu*, 28. Retrieved from <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/culturology/article/view/234/230> [in Ukrainian].
8. Ovsyannikova, N. Yu. (2023). Transformatsiini protsesy estradnoi muzyky v suchasnomu kulturnomu prostori Ukrainy [Transformational Processes of Pop Music in the Contemporary Cultural Space of Ukraine]. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. pr.*, 44, 119–123 [in Ukrainian].
9. Shurkhalo, D. (2023). 10 Years Ago: How Euromaidan Began and Why It Grew into the «Revolution of Dignity». *Radio Free Europe/Radio Liberty*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/yak-pochavsya-eyvromaydan-i-yak-pereris-u-revolutsiyu-hidnosti/32693781.html> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 23.10.2025